

Asia: VN/24649/2023

Ositusvaateen vanhentuminen; arviomuistio

Säätelyn tarpeellisuus

Lausuntonne:

-

Ositusvaateen elementit ja säätelytarpeen sisällöllinen rajaaminen

Lausuntonne:

-

Vanhentumisaika ja sen alkaminen avioero-osituksissa

Lausuntonne:

Holhousviranomaisen näkökulmasta 10 vuoden vanhentumisaika on riittävän pitkä. Tilanteissa, joissa päämies on eronnut ennen edunvalvonnan alkua ja ositus on edelleen suorittamatta, pitää edunvalvojan aktiivisesti selvittää ositusvaateen tilannetta ja mahdollisesti nopeastikin reagoida, jos 10 vuoden määräaika lähestyy loppuaan. Holhousoikeudellista näkökulmasta on päämiehen etu, että ositus suoritetaan mahdollisimman nopeasti eron jälkeen, etenkin tilanteissa, joissa päämies on saamassa taloudellista hyötyä, mutta muutoinkin, jotta saadaan selvyys päämiehen varallisuussuhteisiin. Jos edunvalvoja jättää reagoimatta ositusvaateen vanhenemisen määräaikaan, hän on vahingonkorvausvelvollinen päämiehelleen tämän kärsimästä taloudellisesta vahingosta.

Jos päämiehen avioero tulee voimaan edunvalvonnan aikana, tulee edunvalvojan edellä esitetyllä tavalla huolehtia, että ositus suoritetaan määräaikaan mennessä, muuten hän on vahingonkorvausvelvollinen päämiehelleen aiheuttamasta taloudellisesta vahingosta. Jos edunvalvojana toimii päämiehen puoliso, josta päämies on eronnut, on edunvalvojan haettava edunvalvojan sijaisen määräämistä ositusta varten. Todennäköisesti tällaisessa tilanteissa edunvalvoja muutoinkin ilmoittaa halukkuutensa lopettaa edunvalvojana toimimisen ja päämiehelle määrätään uusi edunvalvoja taikka tarvittaessa esteetön sijainen.

Holhousviranomaisen osalta tämä säätely edellyttää, että edunvalvonnan alkaessa edunvalvoja ohjeistetaan ositusvaateen määräajasta ja siihen reagoimisesta sekä tuodaan ilmi edunvalvojan

henkilökohtainen vahingonkorvausvastuu, jos hän jättää huomioimatta osituksen määräajan puitteissa.

Avio-oikeuden vanhentuminen jäämistöosituksissa

Lausuntonne:

Avioliiton purkautuessa kuoleman vuoksi avio-oikeuden vanhentumisajaksi ehdotetaan säädettäväksi 10 vuoden vanhentumisaika, joka alkaa lesken kuolemasta.

Jos päämiehen puoliso kuolee ja päämies jää lesken asemaan, ei ehdotetulla määräajalla ole vaikutusta päämiehen asemaan. Kuitenkin voi olla päämiehen edun mukaista, että tällaisissa tilanteissa suoritetaan ositus mahdollisimman nopeasti, jolloin päämiehen varallisuussuhteet selkeytyvät ja hän saa mahdollisen taloudellisen hyödyn omaan käyttöönsä.

Jos päämies on kuolinpesän osakkaana (ei lesken asemassa) ja leski menehtyy, tulee edunvalvojan huolehtia, että pesät selvitetään ja ositus tehdään määräajassa lesken kuoleman jälkeen. Jos edunvalvoja ei reagoi määräajan kuluessa, on hän vahingonkorvausvelvollinen päämiehelleen aiheuttamasta taloudellisesta vahingosta.

Jos kuolinpesän osakkaana on toisen vanhempansa menettänyt alaikäinen lapsi ja leski elää vielä kun lapsi täysi-ikäistyy, ei ositusvaateen määräajalla ole holhousoikeudellisesti vaikutusta alaikäisen lapsen edunvalvontaan. Lapsen täysi-ikäistyttyä hänen tulee itse huolehtia ositusvaateen esittämisestä määräaikaisten puitteissa. Jos edellä mainitussa tilanteessa leski kuolee lapsen vielä ollessa alaikäinen, tulee alaikäiselle lapselle määrätyn edunvalvojan huolehtia, että ositus hoidetaan kuolinpesien välillä määräajan puitteissa. Jos alaikäinen täysi-ikäistyy ennen 10 vuoden määräajan umpeutumista ja ositus on vielä suorittamatta, tulee hänen itse huolehtia ositusvaateen esittämisestä.

Holhousviranomaisen osalta tämä sääntely edellyttää, että edunvalvonnan alkaessa edunvalvoja ohjeistetaan ositusvaateen määräajasta ja siihen reagoimisesta. Erityisestä huomiota tulee kiinnittää alaikäisten lasten edunvalvojien/edunvalvojan ohjeistamiseen.

Soveltuminen omaisuuden erotteluun avopuolisoiden välillä

Lausuntonne:

-

Vanhentumisajasta poikkeaminen

Lausuntonne:

Arvomiestiossa ehdotetaan, että vanhentumisajasta voidaan poiketa, kun puoliset ovat yksimielisiä asiasta. Sopimuksen tulisi noudattaa AL 66 §:ssä säädettyjä muotomääräyksiä.

Jotta henkilö voi solmia päteviä sopimuksia, tulee hänen olla oikeustoimikelpoinen. Pelkkä edunvalvontaan määrääminen ei poista päämiehen toimintakelpoisuutta tai tee hänestä vajaavaltaista, pois lukien alaikäiset päämiehet, jotka ovat ikänsä puolesta vajaavaltaisia. Näin ollen edunvalvonnassa oleva henkilö voi olla oikeustoimikelpoinen solmimaan sopimuksia, jos hän ymmärtää asian merkityksen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan ole rajattu siltä osin tai häntä ei ole

julistettu vajaavaltaiseksi. Käytännössä ongelmaksi muodostune se, kuka voi määrittellä riittävällä tarkkuudella onko päämies ymmärtänyt sopimuksen merkityksen ja vaikutuksen oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa. Todennäköisesti näissä tilanteissa kaikkien oikeusturvan kannalta olisi parasta hankkia lääkärintlausunto päämiehen kyvystä solmia ko. sopimus.

Holhousoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltavaksi tulee se, katsotaanko ositusvaateen vanhentumisajasta poikkeaminen niin korostetun henkilökohtaiseksi oikeustoimeksi, ettei edunvalvoja voi sitä päämiehensä puolesta tehdä, vaan ainoastaan päämies itse.

Jos katsotaan, että kyseessä on korostetun henkilökohtainen oikeustoimi, olisi syytä säätää avioliittolain 42 §:n kaltainen säännös, jossa edunvalvoja hyväksyy vajaavaltaisen päämiehen tai päämiehen, jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu, tekemän sopimuksen.

Jos taas katsotaan, ettei kyseessä ole korostetun henkilökohtainen oikeustoimi, vaan edunvalvoja voi sen päämiehensä puolesta tehdä, tulisi edunvalvojan hakea tälle oikeustoimelle lain holhousoimesta 34 §:n mukainen lupa. Lakiin holhousoimesta ei tarvitsisi tehdä muutoksia tältä osin, vaan sopimus ositusvaateen vanhenemisajan poikkeamisesta voitaisiin tulkita menevän 34 § 1 momentin 9 kohdan alle.

Jos päämies on täysin kykenemätön ymmärtämään oikeustoimen merkitystä ja sopimuksen solmiminen katsotaan korostetun henkilökohtaiseksi oikeustoimeksi, edunvalvojan on huolehdittava, että ositusvaade tullaan tekemään 10 vuoden sisällä taikka muutoin edunvalvoja on korvausvelvollinen päämiehelleen aiheuttamasta taloudellisesta vahingosta.

Jos päämies on tehnyt sopimuksen ositusvaateen vanhentumisajan poikkeamisesta ennen joutumistaan edunvalvontaan, sitoo se päämiestä myös edunvalvonnan aikana. Tällöin edunvalvojan tulee huolehtia, että hän on tietoinen sopimuksen sisällöstä ja toimii sen mukaisesti päämiehensä parhaaksi.

Tältäkin osin holhousviranomaisen tulee huolehtia, että edunvalvojalle annetaan riittävää ohjeistusta sekä tarvittaessa ohjataan ottamaan yhteyttä juridiseen asiantuntijaan. Yksityishenkilöille, jotka toimivat edunvalvojana, tämän kaltainen sääntely voi olla hankalasti ymmärrettävää ja huomioiden edunvalvojan korvausvelvollisuuden päämiehelleen aiheuttamista vahingoista voi johtaa edunvalvojan kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen.

Avio-oikeuden vanhentumisen vaikutukset

Lausuntonne:

-

Kolmannen osapuolen oikeudet

Lausuntonne:

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Lausuntonne:

-

Muuta

Lausuntonne:

-

Tikkala Hanna
Digi- ja väestötietovirasto - Holhustoimi